

Monica Sabolo

ŽIVOT V UTAJENÍ

INAQUE

Preklad
Kamila Laudová

Monica Sabolo

Život v utajení

Monica Sabolo

LA VIE CLANDESTINE

COPYRIGHT © Éditions Gallimard 2022

TRANSLATION © Kamila Laudová 2026

COPYEDITING Martina Kubealaková

COVER © Arriba!

SLOVAK EDITION © Inaque 2026

ISBN 978-80-8207-312-9

ISBN e-book 978-80-8207-313-6

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať so zámerom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

Monica Sabolo

Život v utajení

INAQUE

*Mojim deťom Biance a Edgarovi,
tým najúžasnejším a zároveň najzábavnejším.*

PROLÓG

Už si nepamätám, ako sa to začalo. Ako som sa dostala k tomu, že som si na eBayi objednala preparovaného myšiaka s pokrúteným chvostom na konári za šesťdesiat eur.

V tom čase som večery trávila pozeraním fotografií vypchatých vtákov na internete a premýšľala som, či by som si mala kúpiť skôr čajku (vzácná! zdôrazňoval inzerát) alebo (nehorázne drahého) pelikána. Posúvala som si fotky jednotlivých exemplárov pripevnených na podstavcoch, položených na koberci z papradia, naklonených dopredu so zvedavým výrazom, s jaštericou v zobáku, v diorámach posadené na umelých strohoch. Hľadala som spojenie s divokou prírodou.

Okrem toho som mala problémy doma. Týždeň predtým mi v rukách ostal kuchynský kohútik a potom mi vybuchla nočná lampa. Keď som umývala riad v umývadle v kúpeľni alebo stála nehybne v polotme, zdalo sa mi, že na mňa pôsobí nejaká temná sila. Keď v byte v dome oproti zhorela kuchyňa, s deťmi sme pozorovali čoraz černejšie oblaky dymu na oblohe. Spýtali sa ma, či za túto sériu katastrof nejako nemôžeme. Zasmiala som sa, ale možno predsa len niečo trafili.

Keď som stretla suseda pri poštových schránkach, kričal na mňa: „Prestaňte robiť taký pekelný hluk medzi polnocou a druhou ráno! Čo to tam presúvate nad mojou hlavou, preboha? Kamenné gule?“ Nikdy som nechodila spať po desiatej večer.

Predtým než som pristúpila k samotnému nákupu, ktorý sa mi zdal trochu nebezpečný – znak toho, že sa vo mne deje niečo temné a vážne –, som niekoľko večerov po sebe pozorovala fotografie vtáka, ktoré zverejnil Michel64. Predával aj impozantný nástenný kríž a salamandru vo formalíne. Myšiak stál na konári, krídla zložené, za okom mal bielu škvŕnu. Jeho chvost, ozdobený sivou a čiernou, pôsobil nekonečne hodvábne. Jeho nenápadné, no elegantné perie mu dodávalo jesenný vzhľad, spájajúci skromnosť s melanchóliou. Na rozdiel od iných druhov, napríklad sovy snežnej so svojou neskutočnou belosťou a trochu namysleným výrazom, vôbec nepôsobil megalomansky. Nemal ilúzie o svojej zvodnosti. Napriek tomu hľadel do diaľky, smerom k budúcnosti. Bol mojím druhým ja. Konkrétou, nepopierateľnou silou v pominuteľnom svete.

Ako dieťa som raz videla sokoliarske predstavenie niekde v Auvergne, pri jednom zámku. Zatiaľ čo orly, sovy, výry a supy sa správali veľmi disciplinovane a rozťahli krídla presne v okamihu, keď dostali signál, aby pristáli na koženej rukavici sokoliara prezlečeného za Robina Hooda, samička myšiaka – malá, hnedastá, na prvý pohľad nenápadná – robila problémy. Sedela ako diva na pästi pokrytej zeleným filcom, teatrálné otáčala hlavou a pohádzala čoraz nervóznejšími gestami sokoliara na druhej strane plochy. Madam zostávala nehybne na mieste, urazene sa tváriac, a zhora si premeriavala toho, kto si myslel, že jej môže rozkazovať. Z diaľky som mala pocit, že sa vták pozerá priamo na mňa. Napokon samička myšiaka v zmesi elegancie a únavy vzlietla a publikum si zborovo vydýchlo. No zatiaľ čo na druhej strane priestranstva sokoliar natiahol ruku, vták odbočil smerom k divákovi – stále s eleganciou, v akomsi plynulom, ľahostajnom oblúku. Chvíľu krúžil nad publikom, čoraz nižšie, tak blízko, že mávanie jeho krídel nadvihlo prameň vlasov, ktorý sa mi uvoľnil z chvosta. A potom dravec pristál na mojej hlave. A nebolo možné ho odtiaľ dostať.

Niekoľko zachytil tento okamih lásky na prvý pohľad na fotografii. Na snímke je dievča v bermudách, s víťazným úsmevom

a myšiakom na hlave. To, čo v tej chvíli rozžiaril jeho tvár, je radosť z toho, že bolo videné. Videné pre všetko, čím je – a čo nikto nevidí. Bytosť obdarená tajomnými silami ju prišla hľadať do podzemného sveta, v ktorom sa potuluje. Zvyčajne dievča spoznáva tých, ktorí z tohto sveta pochádzajú, ale oni ho nespoznávajú. Tentoraz áno. Bolo prijaté v celej svojej bytosti – v tom, čo je na povrchu, aj v tom, čo je skryté. Pazúry zaborené do pokožky hlavy sú zároveň uhryznutím aj bozkom.

V ráno, keď mi doručili myšiaka, mi zavolala študentka a plná nádeje sa spýtala, či je Yves S. naozaj môj otec. Keď mi niekto položí túto otázku, zakaždým mi tuhne krv v žilách, mám pocit blížiaccej sa drámy, v tele sa odohrá akýsi pohyb, stiahnutie. Od jeho smrti – nedokážem určiť presný počet rokov, keďže moja pamäť túto informáciu uzavrela na neprístupné miesto, miesto, ktoré nikdy nenašťevujem, ako zabudnutú izbu plnú harabúrd, s ktorými si človek nevie rady, nevie si ich nechať ani sa ich zbaviť –, teda už niekoľko rokov sa o ňom takmer vôbec nehovorilo.

Mladé dievča písalo dizertačnú prácu o predkolumbovskej civilizácii Tumaco-La Tolita a chcelo by sa o nej porozprávať s mojím otcom. Táto málo známa civilizácia sa rozvinula v 7. storočí pred n. l. a o tisíc rokov neskôr náhle bez vysvetlenia zanikla. Yves S. vlastnil pôsobivú zbierku pohrebných urien, búst s dokorán otvorenými ústami a prázdnyimi očami, bojovníkov s penisom v erekcii, hrozivých zvierat, vystavených v našom byte pod sklennými kupolami. Ako dieťa som mala pocit, že keď si v noci idem do kuchyne po pohár vody, prechádzam pohrebným múzeom, rozzúrení mŕtvi ma pozorovali spoza skla. To dievča by tam pravdepodobne žilo s nadšením. Zatajil sa mu dych, keď som mu oznámila, že Yves S. zomrel, a to už pred istým časom. V jeho chaotických slovách som cítila sklamanie, dokonca smútok.

No s Yvom S. som ešte neskončila.

Krátko nato mi zavolať brat. Hoci sa o našom otcovi nikdy nerozprávame a starostlivo sa vyhýbame témam, ktoré by nás mohli zaviesť na neistú pôdu, spomenul istý problém. Pri prehliadaní stránky ambasády totiž zistil, že dlhy osoby švajčiarskej národnosti sa podľa federálneho zákona prenášajú z generácie na generáciu, a to až do zániku priezviska.

V čase jeho smrti sme dostali list vytlačený na recyklovanom papieri, ktorý nás vyzýval, aby sme prijali alebo zavrhnú dedičstvo po Yvovi S. Znepokojilo ma použitie slova „zavrhnúť“, ale aj podoba listu, kde boli možnosti „prijat“ a „zavrhnúť“ oddelené bodkovanou čiarou so symbolom nožníc. Vybrala som možnosť „zavrhnúť“ a potom som obe časti papiera stratila.

Teraz môj brat tvrdil, že Švajčiarska konfederácia nás prinúti zaplatiť za chyby, ktoré sme nespáchali a o ktorých nič nevieme, a po nás naše deti a po nich deti našich detí. Brat na druhom konci telefónu povedal: „Raz sa tým budeme musieť zaoberať,“ na čo som presvedčene prikývla, hoci som vedela, že ani jeden z nás na to nebude mať odvahu.

Stáva sa, že nám vesmír posiela znamenia. Tušíme, že nám chce niečo povedať, ale správa je skreslená. Sme v strehu, zmiešaní nepokojným pocitom viny, a nechápeme to podstatné: nie vesmír sa prihovára nám, ale tajomná časť nás samých sa prihovára jemu. Neoslovuje nás – odpovedá nám.

Už niekoľko dní som zle spala. Krátko po doručení myšiaka začalo do obývačky zatekať. Najprv tenký pramienok vody padal priamo na môj pracovný stôl, potom sa o niečo ďalej rozbehol ďalší, ktorý stekal na kreslo, a napokon sa zo stropu valili celé prívaly vody, čoraz početnejšie a silnejšie, takže to vyzeralo, akoby bol gauč ukrytý za vodopádom. Rozmiestnila som sem-tam plastové vedrá a hrnce a rezignovane som sledovala, ako rýchlo sa plnia. Bola som svedkom predstavenia svojho vlastného života. Zostali mi len plesnivé a premočené kusy nábytku a s deťmi sa zrejme čoskoro budeme musieť presťahovať do maringotky. Moja posledná kniha mala rozpačitý ohlas. V noci sa mi snívalo o vyslancoch švajčiarskej vlády, oblečených v pršiplášťoch, ktorí prišli zhabať to málo, čo mi ešte ostalo. Ráno sa mi nohy zabárali do mäkkého koberca ako do porastu vodných rastlín. Nedokázala som písať. Z hromady kníh naukladaných na zemi, rozhádzaných po izbe, sa mi robilo nevoľno. Literatúra mi kedysi umožňovala niekde sa zachytiť, existovať v posunutom priestore, no teraz toto miesto zmizlo. Nieкто zničil môj úkryt, chatrč, v ktorej som viedla tajný, ale hmatateľný život. Odniesla ju búrka. Necítila som nič, ani len túžbu ju znovu postaviť. Už som ani nechápala, čo som na nej kedysi videla, ako keď sa človek prebudí z veľkej vášnivej lásky, rozstrapatený a zmätený. Kam som teraz vlastne mohla ísť?

Brat mi pravidelne telefonoval, aby sa so mnou podelil o svoje úvahy o rôznych témach. Vlastne takmer o všetkom, či už o kráse Evanjelia podľa svätého Jána, dokumente o najkrvavejšom z mafiánskych bossov Totovi Riinovi, alebo o svojich posledných lektúrach: *Mimo dobra a zla*, *V ohromení a strachu*. Úzkosť v jeho dychu prekrývalo škripanie vlaku prímestskej linky, ktorým prechádzal parížskym predmestím. Kde vlastne môj brat žil? Možno vo svojich knihách Aristotela a svätého Tomáša Akvinského alebo v neustále odkladanej túžbe naučiť sa čítať stredovekých autorov v latinčine a ponoriť sa do filozofie medzi dvoma školeniami manažmentu. Alebo možno v našich rozhovoroch, v tých chvíľach, keď kdesi na uhňajúcej linke C

spomínal Heideggerovo *Bytie a čas*. Obaja sme mali problémy s bytím a časom. On žil v metafyzickej budúcnosti, ktorá sa mu stále vzdalovala, ja na mieste, ktoré nebolo ani minulosťou, ani budúcnosťou a už vôbec nie prítomnosťou.

Po jednom z našich rozhovorov som si vyhľadala definíciu slova existovať: „Byť aktuálne, nebyť len predstavovaný, ale mať skutočnú realitu. *Existovať* – čo to znamená? Znamená to byť vonku, sistere ex. *To, čo je vonku, existuje. To, čo je vo vnútri, neexistuje.* [...] *Je to ako odstredivá sila, ktorá tlačí smerom von všetko, čo sa vo mne hýbe: obrazy, sny, projekty, fantázie, túžby, posadnutosti. To, čo ne-existuje, in-sistuje. Nalieha, aby existovalo.*“ (Michel Tournier, *Piatok alebo limbo Tichého oceánu*, 1967)

Keď som prvýkrát stretla terapeutku, ktorá ma mala sprevádzať tri roky a posunula ma ďalej než ktokoľvek predtým – cez také bolestivé fázy, že som na naše stretnutia chodila s pocitom, akoby som vstupovala do pasce –, požiadala ma, aby som nakreslila svoj rodokmeň. Bola Španielka a vďaka kučeravým, strapatým vlasom pôsobila ako človek, čo práve dobojoval bitku holými rukami. Vytrhla štvorčekovaný list z veľkého špirálového zošita a ja som naň bez rozmýšľania nakreslila čiaru: na jej vrch som napísala meno svojej starej mamy, tesne pod ním meno svojej matky a dole svoje. To bolo všetko. Bola to drobná čiara uprostred veľkej plochy.

Vôbec mi nenapadlo pridať meno môjho starého otca z matkinej strany ani meno môjho otca či jeho rodičov. Nebolo tam ani meno môjho brata, ani nevlastného brata, ani mojich detí. V mojom zvláštnom mozgu by sa zrejme mali objaviť inde, na inom liste papiera.

„Takéto niečo som ešte nevidela,“ povedala neutrálnym tónom, keď si prezerala papier.

To, čo je vonku, existuje. To, čo je vo vnútri, neexistuje.

Nejaký čas po tom, čo som si zaobstarala myšiaka, som sa vybrala do Nemecka, kde sa vo vidieckych knižniciach konali autorské čítania. Každý deň ma vozili do iného opusteného kúta krajiny, pohlteného hmlou. Sedela som v aute nízkej energetickej dámy, ktorá neustále fajčila, a očakávala som, že sa vo svetle reflektorov zjaví niečo hrozné: chlap so sekerou, dievča pokryté krvou.

Predstavili mi holandského autora, o ktorom som nikdy predtým nepočula. Spolu sme sa mali zúčastniť viacerých literárnych stretnutí. Mal turistické topánky a batoh, ktorého popruhy mal pevne utiahnuté cez košeľu. Vyzeral, akoby sa práve vrátil z túry. Mal peknú, elegantnú, no unavenú tvár; tvár muža ošľahaného vetrom z krajiny lesov a búrok.

Usadili nás do jednej stredoškolskej triedy spolu s dvoma študentkami tlmočníctva, štíhlymi, bledými, s dlhými blond vlasmi. Sledovali nás ako dva tieň, alebo ako duchovia dievčat mŕtvych už stovky rokov. Prekladali naše rozhovory do francúzštiny alebo holandčiny, no tak nepresne, že pôsobili, akoby hovorili zabudnutým jazykom. Tesne pred stretnutím sme si všetci štyria dali kávu. Autor sa ma niečo spýtal a ja som mala pocit, že spieva. Netušila som, že holandčina je taká melodická.

„Ste žena v šťastí?“ preložila jedna gotička blondínka.

„Prosím?“

„Prepáčte, som len v prvom ročníku.“

Mala dlhé ružové nechty a usmievala sa, zatiaľ čo drobila vrecúško cukru.

„Hm. Povedala by som, že niekde medzi.“

Pozrela na mňa vyľakane. Otočila som sa na holandského autora.

„A vy, ste muž v šťastí?“

Pri očiach sa mu objavili vrásky. Hovoril veľmi dlho, nič som nerozumela, tlmočníčky vyzerali stratené.

Večer mi v hotelovom bare pri pohári červeného vína povedal po anglicky, že uvažuje o chove poštových holubov. Hneď som nepochopila výraz *carrier pigeon* – predstavovala som si, že chce urobiť kariéru v holuboch. Došlo mi to, až keď nazna-

čil, že píše na papierovú servítku, potom ju obtočil okolo prsta a začal rukami napodobňovať krídla.

Dúfal, že takto objaví zmysel svojej existencie. Pri holuboch treba klásť zásadné otázky a zmestiť ich na malý kúsok papiera. Treba si dobre vybrať: v živote nemáme často možnosť dostať odpovede. A vtáčia komunikácia má svoje obmedzenia. Nestačí len nájsť správnu otázku – tú, ktorú možno v niekoľkých slovách priviazať na tenkú nožičku holuba –, ale treba sa vyzbrojiť odvahou, trpezlivosťou a vložiť do toho kus seba. Pretože na rozdiel od toho, čo si myslíme, poštový holub pozná len jednu cestu: tú, ktorá ho vedie späť do jeho holubníka. Ako vysvetlil holandský autor, treba si vtáka vychovať a trénovať niekoľko rokov, potom ho odniesť v krabici od topánok alebo vo vrecku saka s otázkou pripevnenou na nohe až k adresátovi. Ten potom napíše odpoveď na iný malý kúsok papiera a otvorí okno. Vták sa riadi slnkom, hviezdami alebo zemským magnetickým poľom a nesie so sebou – kdesi vo vzduchu – kľúč k existencii. A jedného dňa je tu, na parapete okna holandského autora, alebo sedí na dopravnej značke na druhej strane cesty.

Napodobňoval pritom všetky jednotlivé kroky. Keď hovoril o „zásadnej otázke“, roztvoril dlane a zdvihol oči k nebu. Po tejto malej gymnastike sa na mňa pozrel. Vyzeral dojatý.

Na druhý deň vo vlaku späť do Paríža som premýšľala, akú otázku by som chcela priviazať na nohu holuba. *Aký hriech odpykávam? Môže ma literatúra ešte zachrániť? Alebo jednoducho: Ako sa z toho dostanem?* Myslela som na myšiaka od Michel64 na mojom nočnom stolíku. Mala som vôbec nejakú nádej nájsť odpoveď? Jediný vták, ktorého som mala, bol mŕtvy. Mala som chuť opýtať sa ostatných cestujúcich, ženy zabalenej v príšplášti, ktorá sa dívala na ubiehajúcu krajinu, pána, ktorý sústredene ťukal do počítača bez toho, aby zdvihol zrak: akú otázku by ste položili, keby ste mohli položiť len jednu? Čo by ste napísali na malý kúsok papiera? Chcela som roztrhať list papiera na nekonečné množstvo kúskov a rozdať ich všetkým ľuďom vo vlaku. Všetci by sme mali dôvod sa pýtať. Možno by sme potom prestali nastupovať do vlakov bez toho, aby sme vedeli, kam ideme, nevediac o svojom *skutočnom* ciele.

Po návrate, v močaristej tme môjho bytu, som urobila veľké rozhodnutie: napíšem niečo jednoduché a účinné, čo by malo šancu sa predávať a umožniť mi prežiť. Pomyslela som si, že skutočný, efektívny príbeh, čo najviac vzdialený od mňa samej, by mi poskytol oddych. Poézia, radikálnosť a intímne vyjadrenie, ktoré ma celé roky naplňali, zrejme neboli až taký dobrý nápad. Premýšľala som o tom pri počúvaní relácie *Affaires sensibles* na France Inter – veľké kauzy, dobrodružstvá a procesy, ktoré poznačili posledných päťdesiat rokov. Melodramatický hlas novinára Fabricea Drouellea, ktorý akoby vystúpil z katastrofického filmu z päťdesiatych rokov, ladil so situáciou. Dúfala som, že nájdem tému pre svoju ďalšiu knihu – kriminálny prípad, vraždu. Myslela som si, že sa z toho takto dostanem, ako si človek v určitých momentoch svojho života namýšľa veci s podozrivou tvrdohlavosťou.

Počúvala som relácie jednu za druhou. *Aféra upíra z Highgate*, *Atentát na sudcu Falconeho*, *Guy Desnoyers – kňaz a vrah*. Chodila som po byte a cítila vlhkosť pod nohami. *Záhadná smrť Pabla Neruda*, *Zmiznutie letu Air France 447 Rio – Paríž*, *Rainbow Warrior: potopenie v kalných vodách z dôvodu štátneho záujmu*. Svet za polstoročie prešiel toľkými katastrofami, bolo to zvláštne upokojujúce. A potom som si jedného večera, v pyžame, so zubnou kefkou v ústach, pustila epizódu venovanú atentátu na Georga Bessea skupinou *Action directe*:

Zabiť. Pretože práve také mrazivé rozhodnutie urobila jedného zimného večera v Paríži dve ženy a dvaja muži: Nathalie Ménigonová, Joëlle Aubronová, Jean-Marc Rouillan a Georges Cipriani.

Píše sa rok 1986 a ozbrojená skupina Action directe sa definitívne odchyľuje od svojej dovtedajšej revolučnej línie – násilnej, no nie krvavej – a upadá do vražednej horúčky. Sedemnásteho novembra skupina chladnokrvne zastrelí Georga Bessea, generálneho riaditeľa Renaultu, rešpektovaného šéfa, otca rodiny, milujúceho manžela.

Od vzniku Action directe až po jej zánik – návrat k osudovému procesu, ktorý viedol k vražde jedného muža a ku koncu krvavej éry.

Pozrela som sa na svoj odraz v zrkadle v kúpeľni: Tak, mám to! Zachrčala som so zubnou pastou v ústach: *Vražedná horúčka*,

osudový proces... a potom som to vyplula do umývadla. Koniec krvavej éry...

Bolo to prosté. V osemdesiatych rokoch skupina mladých ľudí z ideologických dôvodov zavraždí otca rodiny. Bol to dobrý námet. Napíšem niečo jednoduché a efektné, nič mi nemohlo byť vzdialenejšie než tento príbeh.

Naozaj som tomu verila.

Ešte som nevedela, že roky Action directe sú utkané z toho, čo tvorí aj mňa: z tajomstva, mlčania a ozveny násilia.

I

ZLOČIN

Rýchlo som pochopila, do akého osieho hniezda som stúpila. O krajne ľavicových hnutiach neviem nič, nikdy som nebola aktivistkou ani som sa nezúčastnila na žiadnej kolektívnej akcii; všetko skupinové vo mne vyvoláva úzkosť a akoby patrilo iným, akoby som do spoločnosti nepatrila. Strácam sa v rozdieloch medzi marxistami, leninistami, trockistami, maoistami, a keď počujem bývalých šesťdesiatosmičkárov hovoriť o tom období so zmesou uvoľnenosti a autority, s ich istotami a dogmami, mám ten istý pocit ako pri Yvovi S.: oni vedia a ja neviem nič.

Pokiaľ ide o Action directe, všetko je zahalené tajomstvom, nejasné, mnohovrstevné. Je ťažké nájsť zdroje. Organizácia pôsobila vo Francúzsku v rokoch 1979 až 1987 a prihlásila sa k viac než osemdesiatim útokom. Napriek tomu jej je venovaných veľmi málo dokumentov. Na rozdiel od nemeckých a talianskych revolučných hnutí tej doby – Frakcie Červenej armády alebo Červených brigád, s ktorými občas spolupracovala – sa nezdá, že by Action directe zanechala v dejinách hlbokú, takmer mytologickú stopu. Pôsobí skôr akosi mimo, bez pevnej základne, bez podpory verejnosti, bez skutočného zakotvenia medzi robotníkmi či študentmi. V tlači sa o nej hovorí s istou blahosklonnosťou – dráždivou najmä vtedy, keď sa spomínajú „pekné teroristky, ktoré rozdávali smrť“ – a opisuje sa ako blúdiace hnutie, odtrhnuté od svojej doby aj od reality.

Stále sa opakujú tie isté fakty a mne sa zdajú rovnako vzdialené, akoby sa odohrali v nejakej exotickej krajine, vo veľmi dávnej minulosti – so skratkami, činmi a slovami, ktoré už nič konkrétne neevokujú. Všetky kroniky rozprávajú viac-menej to isté, tie isté kľúčové dátumy pripomínajú stupňovanie a útek: organizácia sa objavuje v roku 1979 výraznou akciou: strelbou na fasádu Národnej rady francúzskych zamestnávateľov. Je to prvý z dlhej série útokov na symboly štátu a veľkého kapitálu: ministerstvá, podniky, ambasády. Na začiatku tieto akcie spôsobujú len materiálne škody. V septembri 1980 sú počas neuveriteľnej operácie pripravenej spravodajskými službami zatknutí Jean-Marc Rouillan a Nathalie Ménigonová. V auguste 1981, tri mesiace po zvolení Françoisa Mitterranda, približne dvadsiati členovia Action directe získavajú prezidentskú amnestiu a sú prepustení. Návrat na začiatok, obnovenie atentátov. V roku 1983 sú pri pokuse o zadržanie členov skupiny na parížskej Avenue Trudaine zastrelení dvaja policajti. V januári 1985 je zavraždený René Audran, inžinier v oblasti zbrojenia a riaditeľ oddelenia medzinárodných vzťahov na ministerstve obrany. V novembri 1986 je na chodníku pred svojím domom zabitý šéf Renaultu Georges Besse. Dňa 21. februára 1987 sú Jean-Marc Rouillan, Nathalie Ménigonová, Joëlle Aubronová a Georges Cipriani zadržaní na osamelej farme v departemente Loiret. Koniec činnosti skupiny. Koniec príbehu.

V novinách sa vo februári 1987 hovorí o zatknutí „štyroch lídrov“, no v skutočnosti sa v tom čase organizácia viac-menej redukovala práve na nich. Na farme vo Vitry-aux-Loges, kde ich po mesiacoch pátrania chytili, sa našli zbrane, výbušniny, zoznamy potenciálnych cieľov a aj „ľudové väzenie“ určené pre veľkokapitalistov. Členovia Action directe žili v paralelnom svete, kde si vytvárali inú, spravodlivejšiu a žiarivejšiu realitu, tajný priestor, ktorý mi pripomína svet literatúry, až na to, že na jeho konci čaká vražda a doživotné väzenie.

V čase, keď sa organizácia na konci sedemdesiatych rokov objavuje, sa jeden svet rúca a iný sa rodí. Predchádzajúce de-

saťročie bolo obdobím studenej vojny, bojov za oslobodenie kolonizovaných národov, strachu z jadrovej apokalypsy a politického násillia. Bola to doba únosov, terorizmu Organizácie za oslobodenie Palestíny (OOP) a Ľudového frontu za oslobodenie Palestíny (FPLP), extrémnej ľavice aj extrémnej pravice, bômb namierených proti americkým, izraelským, kapitalistickým a imperialistickým záujmom, separatistických atentátov Írskej republikánskej armády (IRA), ETA či Frontu za národné oslobodenie Korziky. Bol to aj čas protijadrových pochodov, brutálnych reštrukturalizácií, okupácií tovární, vzbury robotníkov v hutníctve, stavebníctve, automobilovom priemysle, textilnom priemysle a tlači, bitiek s príslušníkmi Republikových bezpečnostných rôť (CRS). Keď sledujeme sled udalostí, máme pocit, akoby sme boli svedkami pomalej agónie. Doba presakuje tichou úzkosťou, podobne ako keď Roger Gicquel v roku 1976 otvoril večerné správy o vražde dieťaťa dvadsaťtriročným drobným obchodníkom Patrickom Henrym slovami: „Francúzsko sa bojí.“ Vládne atmosféra ohrozenia a ochromenia a sprevádza súmračné obdobia, označuje koniec jedného sna a neschopnosť predstaviť si nový.

Po nadšenej nádeji, ktorú vyvolal máj 68, prichádza chladný hnev. Všetko je krehké, nestabilné, brutálne. Smrť číha – môže spadnúť z oblohy alebo udrieť na rohu ulice. V marci 1977 je v parížskom regióne zastrelený Jean-Antoine Tramoni, bývalý strážnik Renaultu, ktorý päť rokov predtým zabil mladého maoistického aktivistu Pierra Overneya. V októbri je v Kolíne nad Rýnom unesený a zavraždený prezident nemeckého zamestnávateľského zväzu Hanns Martin Schleyer Frakciou Červenej armády. Štyria palestínski únoscovia sa zmocnia lietadla Lufthansy z Malorky a smerujúc do Mogadiša, požadujú prepustenie členov RAF. V januári 1978 je pred svojho domu unesený barón Empain, balík s jeho odrezaným prstom je uložený do skrinky v úschovni. V marci je vodca talianskej kresťanskej demokracie Aldo Moro unesený Červenými brigádami; o dva mesiace neskôr jeho telo, prestrelené guľkami, nájdu v kufri auta v centre Ríma. Bob Denard so svojou skupinou žoldnierov

prichádza na Komory a zvrhne režim prezidenta Soiliha. Palestínski teroristi na letisku Orly strieľajú na cestujúcich smerujúcich do Tel Avivu. Bomby vybuchujú v sídle Club Med, v Bazar de l'Hôtel de Ville, v dome Yva Mourousiho, vo Versailles.

Zároveň sa však niečo rozpadá, rezignuje. Postupne sa opúšťa protest, pochováva sa desaťročie šialených nádejí na spravodlivosť a rovnosť. Sociálny boj je síce stále živý, továrne sú blokované a okupované, no krajne ľavicové hnutie a robotnícke boje už nedokážu držať pokope, akoby sa všetko stalo tekutým. Sny o povstaní nahrádzajú iné túžby – tie z osemdesiatych rokov: individuálne slobody, malomeštiacke nádeje, lesk televízie, mýtus podnikateľa, amerického „vítaza“ a peňazí. Stačí si pozrieť rozhovory, ktoré v tom čase dáva Bernard Tapie (čoskoro pri nich trávim večery, fascinovaná, vtiahnutá do víru YouTube, koniec vypchatých vtákov), stačí sa naňho pozerieť: opálený, so zmyselným úsmevom, rozvalený na zadnom sedadle taxíka, ako sype svoje hlášky „nie je nič nebezpečnejšie, ako žiť v kapitalistickom systéme s ľuďmi, ktorí sú mimo neho“, aby sme pochopili túto takmer predátorskú dravosť.

Action directe sa vynára ako zvláštna kométa, no namiesto toho, aby prebudila masy a vtiahla ich do veľkého revolučného hnutia, ich necháva viac-menej ľahostajnými, hoci niektorí s týmto názorom nesúhlasia a tvrdia, že jej činy dodali nádej a silu časti robotníckej triedy. Organizácia sa uzatvára sama do seba a ponára sa čoraz hlbšie do ilegality, kde je svet už len vzdialenou ozvenou, tak ako svet ide ďalej a nepočuje ju. Jej členovia sa odmietajú podriaďiť sa, stavajú sa proti svojej dobe, poháňaní krásou sna, utópie, túžbou po spravodlivosti. Samotný názov – priama akcia – vyjadruje čin, impulz, vôľu konať bez sprostredkovateľov. Hoci píšú texty, majú za sebou politickú dráhu a aktivistickú minulosť, nič z toho nedrží celkom pohromade. Tí, ktorí ich nenávidia alebo proti nim bojujú, ich nazývajú „zombie“, „hlupáci z AD“.

Organizácia v tom čase ešte nie je tou chladnou bandou, akú neskôr vykreslí polícia a tlač – *smrtonosné šialenstvo, vra-*

žedná horúčka. Skôr ide o rôznorodú skupinu vychádzajúcu z autonómneho hnutia, inšpirovanú Talianskom, s rôznym zázemím: Medzinárodné brigády, Ozbrojené bunky ľudovej autonómie, antifrankistickí bojovníci z Medzinárodných revolučných akčných skupín či Iberského oslobodzovacieho hnutia. Keď koncom roku 1977 začínajú uvažovať o vytvorení tajnej politicko-vojenskej koordinácie, sú to mladí ľudia plní vzdoru, s rôznymi skúsenosťami a formami boja. Pôsobia na všetkých frontoch – od obrany robotníkov, migrantov a žien cez mestské nepokoje až po väzenské vzbury. Počas prvých dvoch rokov ich je veľa, niekoľko desiatok, nepočítajúc sympatizantov a logistickú podporu, ktorí zabezpečujú úkryty a pomoc. Delia sa na dve zložky: jednu polo-legálnu, zloženú z viac-menej klasických aktivistov, a druhú ilegálnu, zodpovednú za „finančné operácie“ (lúpeže a prepady), bombové útoky a strelbu.

Neviem, či sú títo mladí ľudia romantici alebo nebezpeční, snílkovia alebo blázni, mimo reality alebo v jej samom jadre. Neviem, odkiaľ pochádza násilie, z nich alebo zo systému, neviem, či sú to odbojármi, dobrodruhovia, smiešne figúrky alebo gangstri. Možno sú tým všetkým naraz, možno ničím z toho. No to, čo sa mi ukazuje a čo mi je zvláštne blízke, je ten sklz. Tieň, ktorý sa takmer nebadane posúva a vedie ich na osamelé miesto, čoraz ďalej od ostatných aj od nich samých. Pohyb, ktorý ich unáša časom a priestorom ako riečny prúd, zatiaľ čo ich tieň prikrýva. A zrazu sú tam, ponorení do tmy, a chystajú sa spáchať nenapraviteľné.